

IOM Internationale Organisatie voor Migratie

terugkeer in het land van herkomst

IOM, wereldwijde migratie

JAARVERSLAG 2005 IOM NEDERLAND

Perspectief na terugkeer; daar moet je tijdig over praten

ZELFSTANDIG VERTREK IS WAARDIG VERTREK; MEER DAN 28.000 MENSEN

REDACTIONELE TOELICHTING

Voor u ligt het jaarverslag over 2005. De opzet en inhoud van dit jaarverslag zijn nieuw. Anders dan in voorgaande jaren is niet volledig verslag gedaan over de lopende projecten. Op de tussenpagina's zijn enkele IOM-projecten in de vorm van one-liners kernachtig verwoord. De achterliggende reden is dat reeds via andere kanalen zoals internet (www.iom-nederland.nl) en publicaties meer uitgebreid over de projecten wordt gecommuniceerd. In dit jaarverslag is meer nadruk gelegd op de gedachte om migratie vanuit een internationaal perspectief te bezien, hetgeen in een essay is uitgewerkt. Enkele voorbeeldprojecten geven in dit kader een representatief beeld van IOM in 2005/2006. Zoals gebruikelijk zijn de resultaten en uitgaven van de verschillende IOM-projecten in het jaarverslag opgenomen.

De nieuwe insteek voor het jaarverslag heeft zich ook vertaald in een geheel andere lay-out in vergelijking met voorgaande jaren.

TRACTATENBLAD

VAN HET

KONINKRIJK DER NEDERLANDEN

JAARGANG 1997 Nr. 259

A. TITEL

Samenwerkingsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Internationale Organisatie voor Migratie; Genève, 24 juli 1997

B. TEKST

Cooperation Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the International Organization for Migration

The Kingdom of the Netherlands and the International Organization for Migration (IOM),

Recalling the Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the International Organization for Migration on the Organization's Operational Activities in the Netherlands, concluded on 1 May 1990,

Taking into consideration developments in the cooperation between IOM and the Netherlands,

Desirous to conclude a new Agreement to enable IOM to better assist the Netherlands on migration issues,

Have agreed as follows:

Article I

1. Upon mutual agreement between IOM and the Netherlands, IOM shall implement the following migration programmes and activities:

a) assisted voluntary return programmes for asylum seekers and other aliens;

b) other programmes and activities.

2. Modalities concerning the implementation of such programmes and activities shall be agreed upon between IOM and the Netherlands.

Article II

1. For the purpose of carrying out the programmes and activities mentioned in Article I, IOM shall maintain an Office in the Netherlands and shall appoint the staff needed to implement its tasks.

2. IOM Staff members shall be subject to IOM Staff Regulations for Officials or Employees, as the case may be, and to any rules that may be issued by IOM.

Article III

The Netherlands shall contribute to the costs of the programmes and activities mentioned in Article I.

Article IV

IOM shall submit to the Netherlands, each year prior to 1 May, a report regarding its activities of the previous year.

Article V

Representatives of the Netherlands and IOM shall meet periodically to ensure the proper implementation of this Agreement and to consider any measure which they may deem necessary to further the objectives of their cooperation.

Article VI

Any dispute concerning the interpretation or application of this Agreement, which can not be settled by negotiation, shall be referred for final decision to a tribunal at the request of either IOM or the Netherlands. Each party shall appoint one arbitrator, and the two arbitrators so appointed shall appoint the third one who shall be the chairman of the tribunal.

Article VII

With respect to the Kingdom of the Netherlands, this Agreement shall apply solely to the part of the Kingdom in Europe.

Article VIII

1. This Agreement shall enter into force on the date on which the Kingdom of the Netherlands notifies IOM in writing that its constitutional procedures have been completed.

2. Upon its entry into force, this Agreement shall replace the Agreement between the Kingdom of the Netherlands and the International Organization for Migration on the Organizations's Operational Activities in the Netherlands, concluded on 1 May 1990, without prejudice to the continuing validity of separate arrangements concluded on the basis of the said Agreement.

3. This Agreement shall cease to be in force twelve months after either IOM or the Kingdom of the Netherlands shall have given notice in writing of its decision to terminate the Agreement.

DONE at Geneva, in two copies, the 24 July 1997.

For the Kingdom of the Netherlands

(sd.) E. L. FERFKENS

For the International Organization for Migration (IOM)

(sd.) JAMES N. PURCELL JR.

C. VERTALING

Samenwerkingsverdrag tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Internationale Organisatie voor Migratie

Het Koninkrijk der Nederlanden en de Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

Herinnerend aan de Overeenkomst tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Internationale Organisatie voor Migratie inzake de uitvoerende werkzaamheden van de Organisatie in Nederland, gesloten op 1 mei 1990,

Rekening houdende met de ontwikkelingen in de samenwerking tussen de IOM en Nederland,

Verlangende een nieuw verdrag te sluiten om de IOM in staat te stellen Nederland beter te assisteren in migratie-aangelegenheden,

Zijn het volgende overeengekomen:

Artikel I

1. Met wederzijdse instemming van de IOM en Nederland voert de IOM de volgende migratieprogramma's en werkzaamheden uit:

a. assisteren bij programma's voor vrijwillige terugkeer voor asielzoekers en andere vreemdelingen;

b. andere programma's en werkzaamheden.

2. De wijze van uitvoering van deze programma's en werkzaamheden wordt overeengekomen door de IOM en Nederland.

IOM, wereldwijde migratie

JAARVERSLAG 2005 IOM NEDERLAND

**ZELFSTANDIG
VERTREK
IS
WAARDIG
VERTREK;
MEER DAN
28.000
MENSEN
ZIJN MET IOM
UIT NEDERLAND
VERTROKKEN**

REAN - TERUGKEERPROGRAMMA SINDS 1992

Forum voor ervaringsuitwisseling tussen Europese landen

Project 'Coping with return' en project
'Awareness-raising of judicial authorities
concerning trafficking in human beings'

IOM staat achter het principe dat **humane** en **ordelijke migratie** zowel **migranten** als de **gehele samenleving** ten goede komt. Als intergouvernementele organisatie werkt IOM met haar partners in de internationale gemeenschap aan de bevordering van: **respect** voor de menselijke waardigheid en het **welzijn** van **migranten**; **hulp** bij de operationele uitdaging van migratie; **begrip** voor migratievraagstukken; en aspecten van **sociale en economische ontwikkeling** door migratie.

Inhoudsopgave

- 06 Voorwoord
- 08 *Essay: Migratie en internationale samenwerking*
- 26 Voorbeelden van internationale IOM-projecten (mede) gefinancierd door de Nederlandse overheid
- *MIDA Ghana Health project II*
 - *Sustainable development programme for Nariño's coffee growing families - Colombia*
 - *Strengthening the Indonesian national police force through institution building*
 - *Reintegration assistance to separated Ministry of Defence personnel in the Republic of Croatia*
- 38 Informatiemiddelen
- 39 Personeel en organisatie
- 41 Huisvesting
- 44 Resultaten en uitgaven 2005
- 46 uitgaven REAN 2005
- 46 overzicht van Internationale IOM-projecten (mede) gefinancierd door de Nederlandse overheid
- 47 Vertrek vanuit nederland via IOM in 2004/2005

Voorwoord

De discussie over migratie in Nederland wordt door twee centrale thema's gedomineerd, de terugkeer van migranten aan wie geen verblijfsvergunning wordt verleend – deze groep zocht vaak toegang als asielzoeker. Het tweede thema gaat over de toelating van arbeidsmigranten – waarbij vooral gesproken wordt over inwoners uit nieuwe EU landen. Een gemeenschappelijk kenmerk van deze twee groepen is het zoeken naar lotsverbetering. De Nederlandse economie is daarbij een sterke aantrekkingskracht. De stroom van beide groepen migranten is enerzijds gerelateerd aan de vraag in Nederland naar goedkope arbeid en het ontbreken van een effectieve toezicht op illegale tewerkstelling; anderzijds is het een gevolg van het vooralsnog ontbreken van een adequaat toelatingsloket voor arbeidsmigranten. De verklaring daarvoor kan gezocht worden in een afweging tot behoud van het bestaande sociaal economische stelsel in het belang van de ingezetenen burgers.

De consequentie daarvan is: een groeiende groep illegale migranten op de arbeidsmarkt, een veelvuldig beroep op asiel met fictieve motieven, wat begrijpelijk gevolgd wordt door afwijzingen die moeten leiden tot vertrek van de migrant en daarmee voor hen een teleurstelling. Een ander effect is een groeiend wantrouwen tegenover de vreemdeling onder brede lagen in de bevolking. Dit ondanks de ervaring en het bewustzijn dat die bevolking de meeste migranten in hun directe omgeving herkennen als gewone hardwerkende en zeker ook heel vriendelijke burens, collega's en klanten. Het politieke dilemma begint zich steeds duidelijker af te tekenen: de Nederlandse economie kan niet zonder migranten en het straatbeeld is ondenkbaar zonder deze groep medeburgers. Nationale belangen in een globaliserende wereld zullen in toenemende mate ook ruimte moeten erkennen die plaats biedt aan de wereldburger. Daarvoor is behoefte aan eenduidige regelgeving, waarbij migratie als een dynamisch proces gezien moet worden van komen en gaan en voor anderen komen en blijven.

IOM heeft zich evenals in voorgaande jaren ook in 2005 sterk gemaakt voor een aanbod aan vreemdelingen om Nederland zelfstandig te verlaten ten goede van een regulier bestaan in het land van herkomst. Vooral kwetsbare migranten kregen extra ondersteuning in de vorm van een grondige voorbereiding op hun terugkeer en herintegratie na terugkeer. Tot deze bijzondere aandachtsgroepen behoren mensen met soms complexe medische problemen, alleenstaande minderjarige vreemdelingen en slachtoffers van mensenhandel.

Aan alle vreemdelingen die nog onder de oude Vreemdelingenwet in Nederland asiel hebben aangevraagd is de Herintegratie Regeling Project Terugkeer aangeboden. Daarnaast heeft IOM een concrete bijdrage kunnen leveren aan het leggen van het verband tussen migratie en ontwikkeling. Via IOM tijdelijke terugkeer programma's dragen gezondheidswerkers uit Ghana en professionals uit Afghanistan die in Nederland wonen bij aan de kennisopbouw in hun eigen land. Voorts heeft IOM meegewerkt aan de nieuwe invulling van het beleid voor uitgenodigde vluchtelingen en het mogelijk maken van gezinshereniging in Nederland. De projecten 'Coping with Return' en 'Vergelijking van de ervaringen van de juridische aanpak van mensenhandel door de magistratuur in zeven Europese landen' zijn voorbeelden van IOM initiatieven waarbij gezocht wordt naar de uitwisseling van best practices. Het inzicht dat informatie vergelijking tussen verantwoordelijke instanties in verschillende landen bijdraagt tot een meer coherente migratie praktijk wordt alom erkend. Daarmee komt de discussie over migratie op het juiste internationale podium en wordt het niet alleen vanuit een nationaal belang gezien.

Migratie is een grensoverschrijdend fenomeen. Hoewel het vaak een individuele keuze is geweest om te verhuizen, toont de praktijk aan dat die daad gevolgen heeft voor het land van herkomst evenveel als voor het land van bestemming. En onderweg raakt het ook nog de belangen van het transit land. Een mondiale benadering van migratie heeft inmiddels een internationale erkenning gekregen met het agenderen van een 'High Level Dialogue' in de Verenigde Naties in september 2006. De relatie tussen Migratie en Ontwikkeling zal – vanwege het simpele feit dat migratie vaak economische motieven heeft – tegen het licht gehouden worden. IOM is een dienstverlenende migratieorganisatie, die vanuit haar wereldwijde praktijk een bijdrage wil leveren aan deze internationale discussie. Het in dit jaarverslag opgenomen essay is daar een aanzet toe. U zult hierin de vele uitdagingen herkennen waar een actief en operationeel migratie beleid aan zou moeten voldoen om de belangen van zowel de samenleving als die van de individuele migrant te kunnen dienen.

Joost van der Aalst
Chief of Mission
IOM Nederland

Migratie en internationale samenwerking

De globalisering heeft de wereld veranderd en stelt ieder van ons, in Zuid én in Noord, voor de vraag hoe we gezamenlijk ons werelddorp tot een leefbaar geheel kunnen maken. De globalisering heeft de aard en de omvang van de migratie ingrijpend beïnvloed. In het werelddorp is migreren normaal. Er ontstaan transnationale netwerken.

Als transnationale burgers dragen veel migranten bij aan een leefbare wereld. Zij gaan op zoek naar hun kansen over de grenzen, ze integreren in het gastland en ze helpen het thuisfront. Dat laatste, de hulp aan het thuisfront, leidt tot wat traditioneel heet: ontwikkelingssamenwerking. De hulpsector krijgt oog voor het belang van migranten in die samenwerking. Drijft de globalisering migratie en ontwikkeling tot een huwelijk? Dat kan. Maar dan moeten de twee families eerst goed overleggen.

Hangt er een huwelijk in de lucht? Eind 2005 gaf het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking voor het eerst een migrantenorganisatie een structurele subsidie. De Seva Network Foundation kreeg € 5 miljoen voor een onderwijsprogramma in India en Nepal. 'De toekenning', stelt de organisatie in een persbericht, 'betekent eindelijk erkenning van de substantiële bijdrage die de migrantengemeenschappen in Nederland leveren op het terrein van de hulpverlening in de landen van herkomst.' Sinds enige tijd komen ontwikkelingsinstellingen als de Wereld Bank en het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken en migranteninstellingen als IOM en de United Nations Global Commission on International Migration (GCIM) met rapporten over het verband tussen migratie en ontwikkeling. VN Secretaris-Generaal Kofi Annan roept voor september 2006 een High Level Dialogue (HLD)¹ over het onderwerp bijeen, de eerste topontmoeting ooit over dit onderwerp.

¹ IOM heeft een aantal aanbevelingen voor de HLD geformuleerd. Deze zijn te vinden op www.un.int/iom-HLD.html

MIGRATIE EN MIGRANT ANNO 2006

Volgens sommige mensen leven we in een tijd van 'ongekende migratie'. Migratie is vele malen ouder dan de weg naar Rome. Vanaf 700.000 voor Christus arriveerden de eerste migranten in Europa. Zij kwamen uit Afrika en vestigden zich in delen van Duitsland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk en Bohemen. Het nieuwe continent bood hen vee, voedsel en betere schuilplaatsen tegen de kou. In het begin van onze jaartelling verlieten veel bewoners het Romeinse Rijk vanwege epidemieën. Een paar eeuwen later trokken mensen uit het Arabische schiereiland naar Egypte en Soedan omdat klimaatveranderingen het leven te zeer bemoeilijkten. Vanaf 1680 kwamen talloze Hugenoten vanuit het rooms-katholieke Frankrijk naar ons land, op zoek naar godsdienstvrijheid. De economische crisis van eind jaren dertig van de 20ste eeuw en de verwoestingen van de Tweede Wereldoorlog dreven veel Nederlanders naar een nieuwe toekomst in Canada, Australië en Nieuw-Zeeland. Vanaf de jaren zestig kwamen talloze arbeidskrachten uit het Middellandse Zeegebied naar de Lage Landen.

Men moet daarom niet te snel zeggen dat de migratie van nu 'ongekend' is. Rond 1900 lag het percentage migranten op de wereldbevolking boven de 2,5. In 1960 was het ongeveer even hoog.² Daarna is het gaan stijgen. Volgens verschillende bronnen steeg het aantal van 76 miljoen in 1960 naar 82 miljoen in 1970, 175 miljoen in 2000 en bijna 200 miljoen in 2005.³ Dat is rond 3 procent. Vanwege de sterke economische groei in het Westen, is de migratiestroom eenzijdiger geworden, vanuit het zuidelijke halfrond naar het noordelijke.

² De Haas, 2005.

³ Dat is inclusief 9,2 miljoen vluchtelingen, en exclusief de ongeveer 25 miljoen binnenlandse ontheemden. Zie IOM, 2005b, GCIM, 2005.

AANTAL MIGRANTEN PER CONTINENT IN 2000

<i>continent</i>	<i>aantal (mln)</i>	<i>aandeel in bevolking</i>
Europa	56,1	7,7%
Azië	49,9	1,4%
Noord-Amerika	40,8	12,9%
Afrika	16,3	2,0%
Latijns-Amerika	5,9	1,1%
Australië	5,8	18,7

Bron: IOM (2005b), GCIM (2005a)

BELANGRIJKSTE GASTLANDEN

<i>land</i>	<i>aantal (mln)</i>	<i>aandeel in migrantentotaal</i>
Verenigde Staten	35,0	20,0%
Russische Federatie	13,3	7,6%
Duitsland	7,3	4,2%
Oekraïne	6,9	4,0%
India	6,3	3,6%
Nederland	1,6	0,9%

Migranten vormen ruim 60 procent van de bevolking van Andorra, Macau, Hong Kong, Guam, Vaticaanstad, Monaco, Qatar, en de Verenigde Arabische Emiraten.

Bron: IOM (2005b), GCIM (2005a)

BELANGRIJKSTE HERKOMSTLANDEN (MLN)

China	35
India	20
Filippijnen	7

Bron: GCIM (2005a)

GLOBALISERING

Vanaf het eind van de 20ste eeuw hebben enkele ingrijpende veranderingen geleid tot wat is gaan heten de globalisering.⁴ Daartoe behoren de technologische revolutie en de snelle ontwikkeling van de informatietechnologie. Militairen en het wereldwijde bedrijfsleven hebben er als eerste van geprofiteerd. Beide hadden behoefte aan een vrijer verkeer van informatie, multi-nationale bedrijven aan een vrijere stroom van geld, goederen, diensten en personen. Andere maatschappelijke sectoren plukten daar ook de vruchten van.

4 Castells, 2000, Vol. I, pp. 1 ff, 247 ff.

Een van de gevolgen van de nieuwe informatietechnologie is de toegenomen zichtbaarheid van welvaartsverschillen. Tot in de moeilijkst bereikbare plaatsen in de wereld brengen radio en televisie de verschillen in beeld, terwijl op diezelfde plaatsen nieuwe consumptiepatronen en dure importproducten worden opgedrongen. Zulke verhalen sijpelen ook door via familie of plaatsgenoten in het buitenland en hun sms- en e-mailberichten. Terwijl veel armen de afgelopen decennia minder arm zijn geworden, is de kloof tussen rijk en arm op veel plaatsen toegenomen. Van 73 landen, waarvoor United Nations Development Programme (UNDP) over cijfers beschikt, zijn in 53 de inkomensverschillen de afgelopen jaren gegroeid. De 2,5 miljard mensen die van minder dan twee dollar per dag moeten rondkomen, beschikken over slechts 5 procent van het wereldinkomen, terwijl 54 procent daarvan terecht komt bij de rijkste 10 procent.⁵

5 UNDP, 2005.

Een tweede ingrijpende verandering is het einde van de Koude Oorlog en het instorten van het Sovjet systeem. Dat heeft de wereld van bipolair tot monolair gemaakt. In de nieuwe fase tonen rijke landen vooral nog interesse in armere en instabiele staten, als ze daar directe economische belangen hebben. In veel landen zijn geweld en veelal binnenlandse conflicten sindsdien sterk toegenomen. Voorbeelden zijn het voormalige Joegoslavië, Afghanistan, Rwanda, Democratische Republiek Congo en Soedan. Door het verdwijnen van de geleide economieën wordt aan kapitalistische ontwikkelingen weinig meer in de weg gelegd. Er wordt op het wereldschaakbord intensief geschoven met bedrijfsonderdelen, managers en kapitaal, terwijl nationale grenzen steeds minder een beletsel zijn.

GLOBALISERING EN MIGRATIE

De uit de technologische revolutie resulterende wetenschap dat mensen het ergens anders beter hebben is een motor achter migratie geworden. De illusie van een rijk leven in Europa of de Verenigde Staten werkt als een magneet op Afrikanen of Zuid-Amerikanen. Dat sommige van hen onderweg het leven verliezen, dat ze worden misleid en uitgebuit, weerhoudt hen niet van de meest risicovolle ondernemingen. Afrikaanse bootmigranten komen om voor de kusten van Mauretanië tot en met Italië. Centraal-Amerikaanse migranten blijven met honderdduizenden steken in barre omstandigheden in Mexico.

Door de toename van gewelddadige conflicten hebben miljoenen mensen huis en haard verlaten. Sommige zijn naar een andere plaats in het eigen land getrokken. Dat geldt voor veel Soedanezen. Anderen zijn een grens over gestoken. Dat deden veel Afghanen. Weer anderen hebben hun conclusie getrokken en zijn

hun heil ergens anders gaan zoeken. In de praktijk van alle dag is het onderscheid tussen vluchtelingen en migranten vaak nauwelijks te maken. 'Moderne migratiepatronen maken het steeds moeilijker om de verschillende groepen-in-beweging van elkaar te onderscheiden.'⁶ Er wordt gesproken van mengmigratie, waarbij een combinatie van armoede, marginalisering en politiek gedreven verhuizingen mensen uit hun land drijft. Asielzoekers en vluchtelingen gebruiken dezelfde tussenagenten en vluchtwegen als migranten zonder documenten. Soms steekt een vluchteling een grens over om in het volgende land als migrant aan de slag te gaan. Soms vraagt een migrant die in het ene land geen werk en onderdak vindt in een ander land asiel aan.

6 UNHCR, 2006.

Migreren gebeurt vaak vanuit een drang naar verbetering van leefomstandigheden en tegelijk onder dwang der omstandigheden. Voor wie goed terecht komt geldt misschien eind goed, al goed. Maar veel migranten komen niet goed terecht. Zij worden de dupe van mensenhandel, komen in het nieuwe land niet op gang en belanden in een vijandige omgeving. De slecht geïnformeerde publieke opinie in heel wat ontwikkelde landen demoniseert migranten. Ze hebben hardnekkige vooroordelen. Migrant pikken de banen in, ze drukken de lonen en leggen beslag op sociale voorzieningen.⁷ Meer nog uit de romanliteratuur dan uit wetenschappelijke geschriften blijkt hoe pijnlijk de situatie van migranten kan zijn en welke botsingen kunnen plaatsvinden.⁸

7 IOM, 2006c.

8 Voorbeelden zijn Isegawa, 1998; Beyala, 1998; Ugresic, 2005; Pool, 2005.

Dankzij de nieuwe informatietechnologie hebben migranten wel uitzonderlijk veel meer contact met het thuisfront dan vroeger. Telefoonmaatschappijen uit herkomstlanden bieden goedkope gesprekken aan met landen met veel van 'hun' mensen. Direct belcontact via het internet maakt het nog gemakkelijker. Door het intensievere contact weten migranten beter hoe het thuis is en wat wel en niet goed gaat.

VRIJER VERKEER VAN MIGRANTEN

Hoewel de globalisering de mobiliteit van mensen enorm heeft vergroot – zie de toename in het aantal internationale vluchten en vakanties – wordt de mobiliteit van veel arbeid nog steeds sterk beperkt door grenzen, controle, regels, beleid en xenofobie. Dat geldt weinig voor hoogopgeleide migranten. Zij zijn welkom in 'global cities' met 'global workers'. Silicon Valley bij San Francisco is al lang niet meer het enige hightech industriegebied. In ons eigen land heeft Philips een kosmopolitische High Tech Campus opgezet voor achtduizend, meest buitenlandse onderzoekers. Zij worden door Philips en andere bedrijven aangetrokken onder het motto van 'open innovatie'.

In heel veel andere gevallen stuit een migrant op een muur, en komt hij Europa of een ander fort niet binnen. Dan blijkt dat – om George Orwell te parafraseren – 'some migrants are more equal than others'. In de meeste EU lidstaten is immigratie iets dat in de hand moet worden gehouden. In Nederland, waar de discussie over de toegang van arbeidskrachten uit Polen die over de komst van Afrikanen en Aziaten momenteel overstemt, en andere lidstaten houden regerende politieke partijen en vakbeweging in de gaten wie er wel en niet binnen

mag, en wie weg kan. Duitsland heeft 200.000 visa per jaar klaar liggen voor buitenlandse werknemers, maar wel het liefst voor de 'best brains'.

In de Verenigde Staten, een land dat groot is geworden dankzij immigratie, is de komst van migranten van nationaal belang. De eerste honderd jaar stonden de poorten juist open en was er sprake van 'immigratiemanagement door het ontbreken ervan'. In de jaren negentig van de vorige eeuw werden er per jaar 800.000 migranten toegelaten, de meeste op grond van gezinshereniging, werkgelegenheidsschema's of humanitaire kwesties.⁹ Sinds de aanval op de Twin Towers en het Pentagon is het immigratieregime aangescherpt. Het lot van honderdduizenden Zuid-Amerikaanse migranten zonder papieren die vanuit Mexico arriveren, doet steeds meer denken aan wat Afrikaanse migranten op bijvoorbeeld de Spaanse kust overkomt.

⁹ Niessen & Schibel, 2003.

Door veranderingen op de internationale arbeidsmarkt – ook een gevolg van de globalisering – is de vraag naar vrouwen gestegen en migreren meer vrouwen dan vroeger. Anno 2006 is bijna de helft van de migranten vrouw. In Noord- en Zuid-Amerika, Oceanië, Europa en de voormalige Sovjet-Unie is het iets meer dan de helft. Van de half miljoen Filipijnse arbeidsmigrant in Europa bijvoorbeeld is 80 procent vrouw. De feminisering van de migratie is ook merkbaar in bepaalde landen van Azië en Afrika.¹⁰ Circa zeventig procent van de, meest Aziatische migranten in Japan, Hong Kong en Singapore is vrouw. Ze hebben contracten van korter dan vijf jaar en werken in de huishouding, verpleegkunde, fabrieken of vermaakindustrie. Goed opgeleide vrouwen uit Nigeria en Ghana vertrekken naar Saoedië-Arabië, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Anderen vinden werk in de sterk groeiende economieën van Gabon, Botswana, Namibië en Zuid-Afrika. Naar verwachting zal de arbeidsvraag in de onderwijssector en de gezondheidszorg in enkele Afrikaanse landen met een hoge HIV/Aids dichtheid toenemen.

¹⁰ Orozco, 2006; Adepaju, 2004.

PERCENTAGE VROUWEN ONDER MIGRANTEN

<i>gebied</i>	<i>1970</i>	<i>2000</i>
Wereldwijd	47,2	48,6
Afrika	42,7	46,7
Azië	46,6	43,3
Latijns-Amerika & Caribische Gebied	46,8	50,2
Noord-Amerika	51,1	50,3
Oceanië	46,5	50,5
Europa	48,0	51,0
Voorm. Sovjet Unie	48,0	52,1

Bron: UN (2003)

BRAINDRAIN EN BRAINGAIN

Een gevolg van de eenzijdige migratiestroom van Zuid naar Noord in het tijdperk van globalisering is braindrain. Voor Afrika wordt het vertrek van 20.000 artsen, ingenieurs, docenten, verpleegkundigen en andere hoogopgeleide mensen per jaar een van de grootste obstakels voor ontwikkeling genoemd. De 19de eeuwse 'scramble for Africa' is geworden tot 'scramble for African skills'. Afrikaanse landen hebben 150.000 buitenlandse professionals aan moeten trekken om de gaten te vullen. Een groot deel van de buitenlandse hulp gaat daaraan op. Vooral landen met een lange conflictgeschiedenis, zoals Ethiopië, Eritrea en Soedan, zijn een groot deel van hun opgeleide mensen kwijt geraakt. Ethiopië trekt docenten aan uit Nigeria en India.¹¹ Ook andere ontwikkelingslanden kampen met dit probleem.

11 Tebeje, 2005; IOM, 2005b.

Toch kleven er aan het vertrek van professionals niet alleen nadelen. De meeste arbeidsmigranten zijn wel geletterd, maar niet uitzonderlijk hoogopgeleid. De regeringen van sommige herkomstlanden voeren beleid om in bepaalde beroepen meer mensen op te leiden dan het land zelf nodig heeft, omdat die veel gevraagd worden in andere landen. Zo zien de Filipijnen hun verpleegkundigen graag naar het Midden-Oosten, Europa of Noord-Amerika vertrekken. Sommige migrantenondernemers spelen een vernieuwende rol in landen als Mexico, Turkije en India.¹² Zij koppelen hun kennis en ervaring terug naar hun herkomstland via transnationale ondernemingen, die er zonder migratie niet waren gekomen. Zij combineren hun zakelijkheid uit het herkomstland met de zakelijkheid uit het gastland. In deze gevallen is eerder sprake van braingain en braincirculatie.

12 De Haas, 2005; Maas, 2002.

Er worden pogingen ondernomen om de braindrain te verzachten. Zo hebben Nederland en andere donoren geld beschikbaar gesteld om verpleegkundigen in Zambia beter te betalen, zodat hun neiging om te emigreren minder wordt. Nederland en IOM doen samen een project om Ghanese artsen in Nederland te stimuleren om tijdelijk in Ghana te gaan werken.¹³ Een land als China remt de emigratie van geschoolde mensen niet af maar maakt het aantrekkelijker om terug te keren. Terugkeerders die willen investeren krijgen faciliteiten. Andere krijgen interessante posten in het bestuursapparaat of de universitaire wereld.¹⁴ Sommige migranten zetten virtuele netwerken op om kennis en ervaring door te geven. Er bestaan er tientallen. Het South African Network of Skills Abroad (SANSA) heeft leden in 68 landen.¹⁵ Sommige Chinese migranten in de Verenigde Staten geven afstandsonderwijs aan landgenoten om China verder te integreren in de internationale gemeenschap.¹⁶

13 Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2005, 1ste Rapportage Ontwikkeling en Migratie.

14 IOM, 2005b.

15 Tebeje, 2005.

16 Dunn, 2004.

VRIJ VERKEER VAN MIGRANTENGELD, GOEDEREN EN DIENSTEN

Ook bij de bijdrage van de globalisering aan een vrijer verkeer van geld, goederen en diensten kunnen vraagtekens worden gesteld. De meeste migranten sturen regelmatig geld of andere zaken naar het thuisfront. Met de toename van het aantal migranten stijgt de omvang daarvan. In 2005 maakten migranten officieel 232 miljard dollar over, het hoogste bedrag ooit.¹⁷ Daarvan ging 167 miljard naar ontwikkelingslanden. Ter vergelijking, in 1970 stuurden migranten en

17 Wereld Bank, 2005.

vluchtelingen 2 miljard dollar naar ontwikkelingslanden. Tien jaar later was dat bedrag gestegen tot 17,7 miljard dollar. In 1990 bedroeg het 31,1 miljard dollar.¹⁸

18 De Haas, 2005.

Langs informele kanalen sturen migranten en vluchtelingen vermoedelijk nog eens de helft of meer van dat bedrag. Elke herkomstland heeft wel een eigen systeem. Het is steeds gebaseerd op vertrouwen. Een migrant legt geld contant op tafel bij een meldpunt. Dat legt – via telefoon, fax of e-mail – contact met een agent in het herkomstland. Die zorgt dat het geldbedrag bij de familie komt. Indiërs noemen het 'hawala'. Bij Pakistanen heet het 'hundi'. En bij Chinezen 'fei chien', letterlijk vliegend geld. Ghanese migranten in Nederland hebben ook eigen methodes. Zij sturen meer geld langs informele dan formele kanalen.¹⁹

19 Mazzucato, 2005.

Het snellere geldverkeer heeft weliswaar nieuwe zaken opgeleverd, zoals flitskapitaal, maar migrantengeld reist nog weinig flitsend. De kosten kunnen exorbitant hoog zijn, gemiddeld 13 procent van de hoofdsom. Hoe kleiner het bedrag is, des te hoger ligt het onkosten percentage.²⁰ Daardoor worden migranten die bijvoorbeeld plotseling een betrekkelijk klein bedrag willen overmaken om medische kosten aan het thuisfront te dekken gedupeerd. Soms dalen de kosten. In het geval van overmakingen vanuit de Verenigde Staten naar Mexico zijn de kosten sinds 1999 met 60 procent verlaagd. Een aparte website in Groot-Brittannië helpt migranten de beste weg voor hun geld te vinden.²¹ De informele banken en contactpunten die veel migranten gebruiken berekenen doorgaans tussen de één en vijf procent aan kosten.²²

20 IOM, 2005b; Mutume, 2005.

21 DFID, 2005.

22 De kosten kunnen worden opgedeeld in echte kosten, winstmarge, en deviezentoeleage.

Na de aanslagen van september 2001 is het gebruik van niet-officiële kanalen teruggelopen. Sommige banken werden als verdacht aangemerkt. Ze werden geboycot. Daardoor werd het officiële geldverkeer met een land als Somalië moeilijker. Daar is alleen het overmaken van kleine bedragen nog toegestaan. Ten slotte, overheden en banken van de gastlanden maken geen onderscheid tussen verschillende soorten geldoverboekingen. De meeste gastlanden kennen bijvoorbeeld geen belastingonthefving voor geldovermakingen die bedoeld zijn voor ontwikkelingsdoeleinden of voor de studie van achtergebleven kinderen.

ONTSTAAN VAN TRANSNATIONALE NETWERKEN

De globalisering leidt tot een snelle toename van transnationale netwerken. Niet alleen tussen migranten maar ook bijvoorbeeld tussen bedrijven, hulpverleners of wetenschappers. Migranten hebben extra redenen om deel uit te maken van transnationale netwerken. Zij vormen vaak een kleine minderheid in het gastland en de druk op hen om zich aan te passen is groot. Door contact te houden met thuis, en met familieleden en streek- of landgenoten op andere plaatsen in de wereld waken zij over hun 'roots'. Zeker bij migranten met een tijdelijk arbeidscontract maken de overmakingen een gepland onderdeel uit van de familie-economie. De actieradius van migranten is niet langer beperkt tot de nationale staat, niet tot hun herkomstland, noch tot hun gastland. Zij beleven de wereld als een werelddorp en hebben contact met de Diaspora in andere gastlanden. Als de omstandigheden daar voor hen beter zijn, kan dat hen ertoe brengen opnieuw te verhuizen.

Ruben Gowricharn, hoogleraar multiculturaliteit in Tilburg, plaatst het concept van transnationalisme tegenover het oude concept van Diaspora. Beide hebben mobiliteit gemeen. Maar terwijl de kern van de Diaspora het uiteengedreven zijn van een volk is en het daarmee verbonden, niet aflatende verlangen naar terugkeer, is transnationalisme in de kern meer een integratiegedachte. Geen integratie in één land maar wel in een, wat hij noemt, transnationaal democratisch stelsel. Het begrip democratie is daarmee niet langer het exclusieve domein van de natiestaat. Het transnationale democratische stelsel is gericht op het bevorderen van gelijkheid, het is participatief, representatief en transparant. Transnationale democratie is een stelsel van insluiting, 'inclusion'.

Gowricharn onderscheidt verschillende typen transnationale gemeenschappen. Bij het familiale transnationalisme telt een familie een of meer migranten; de familie-economie is mede gebaseerd op hun overboekingen. Er is het religieuze transnationalisme. Dat bestaat onder Moslims, Christenen en Hindoes. Het politiek transnationalisme komt vooral voor binnen vluchtelingengemeenschappen. De Cubanen in Florida zijn een bekend voorbeeld. Mauretaanse vluchtelingen horen er ook bij. Verspreid over Senegal, Frankrijk en talloze andere landen houden de laatste via het internet intensief contact met als hoofddoel om veranderingen in hun herkomstland te bewerkstelligen.²³ Bij migranten uit landen als Soedan en de Filippijnen komt politieke transnationalisme ook voor, maar is het minder dominant. Ten slotte is er het culturele transnationalisme. Daarbij gaat het niet langer om mensen uit één land maar om een breed pakket mensen uit meerdere landen die zich zielsverwant voelen. Voorbeelden zijn Hindoestaanse jongeren van over de hele wereld die hun voorkeur voor Bollywood films delen; sommigen leren zelfs Hindi om de films beter te kunnen begrijpen.²⁴

23 Voets, 2002.

24 Gowricharn, 2005.

Het culturele transnationalisme laat zien dat bij transnationale netwerken meer dan alleen migranten zijn betrokken. Grote groepen jongeren vanuit zeer diverse landen vinden elkaar in een voorkeur voor bepaalde muziek of andere kunstvormen. Binnen het programma 'Rap Around the World' heeft de Nederlandse rapper Ali B intensief contact met rappers in Tanzania, Malawi of Senegal.²⁵ Zakenmensen, wetenschappers, activisten of politici maken ook vaak deel uit van transnationale netwerken. Al die vormen van transnationaal gedrag leiden tot een nieuw concept van de burger. Werd een burger lange tijd gezien als de onderdaan van een staat die vooral loyaal is naar zijn staat en regering, in het tijdperk van de globalisering is de mens wereldburger geworden en drager van meerdere loyaliteiten. Een migrant heeft een loyaliteit naar zijn herkomstland, naar zijn gastland en naar 'zijn' Diaspora op andere plaatsen in de wereld. Een Bollywood-fan of een Rap-liefhebber heeft loyaliteiten naar een wisselende veelheid van mensen in meerdere landen. Activisten, zoals anders-globalisten, zijn loyaal naar een gemeenschappelijke, transnationale zaak. De globalisering heeft het concept van wereldburger een wezenlijk nieuwe dimensie gegeven.

25 Rap Around the World is een initiatief van Plan Nederland. Het in Nederland gevestigde Music May Day doet ook veel aan het transnationaal verbinden van jongeren door middel van cultuur.

MIGRANTEN EN GELDOVERMAKINGEN

Wat betekenen globalisering en transnationalisme voor internationale samenwerking? Veel. Zo veel zelfs dat het tijd wordt om de aandacht in het migratie-debat te verschuiven van migratie als veiligheidsprobleem naar migratie als ontwikkelingspotentieel. Voor veel ontwikkelingslanden zijn overmakingen door migranten van levensbelang. In 36 van 153 ontwikkelingslanden zijn ze groter dan welke andere geldstroom dan ook. In een land als Sri Lanka overtreffen ze de inkomsten uit het belangrijkste exportproduct, thee. In Mexico overtreffen ze de directe buitenlandse investeringen. Ze zijn daar gelijk aan de olie-inkomsten.²⁶

26 IOM, 2005b.

GELDOVERBOEKINGEN IN 2004

<i>land</i>	<i>bedrag in dollars</i>
India	23 miljard
Mexico	17 miljard
Filippijnen	7 miljard

Bron: IOM (2005b)

In totaal is de geldstroom van migranten drie à vier keer meer dan het geheel aan officiële ontwikkelingshulp, dat tussen de 60 en 80 miljard dollar ligt. Op de regel dat migrantenoverboekingen de hulp overtreffen, vormt Nederland overigens een uitzondering. Nederland geeft ongeveer € 3,8 miljard per jaar uit aan internationale samenwerking. Het totaalbedrag dat migranten via officiële kanalen overmaken naar hun herkomstlanden is aanzienlijk lager. Volgens het International Monetary Fund (IMF) gaat het om 1,5 miljard dollar per jaar, bijna 40 procent van de officiële hulp.²⁷

27 Wets, 2004.

Geldovermakingen kunnen volgens de Wereldbank substantieel bijdragen aan het welzijn van migranten en hun families, en uiteindelijk de welvaart in hun herkomstland vergroten. Bij de presentatie van 'Global Economic Prospects 2006' zei Wereldbank chef François Bourguignon dat geldoverboekingen door migranten 'een belangrijke uitweg zijn uit extreme armoede voor een groot aantal mensen'. Dat is te mooi gezegd. Veel arbeidsmigranten die werk zoeken in een buurland in West-Afrika en geld naar huis sturen, helpen inderdaad de 'extreme armoede' verlichten. Maar migranten die in staat zijn verder te reizen, bijvoorbeeld vanuit Azië of Afrika naar het Midden-Oosten, Europa of Noord-Amerika kennen thuis zelden 'extreme armoede'. Ze komen uit betrekkelijk goeie families die het geld konden opbrengen om alle met migratie verbonden kosten te dekken.

Armere families, zo ontdekte ik in dorpen met veel migranten in Bangladesh, zijn jaloers omdat zij dat niet kunnen. Zij profiteren soms wel van economische activiteiten, die ontstaan dankzij migrantengelden. Dorpen met veel migranten hebben fraaie nieuwe huizen gekregen. Maar veel migranten komen er alleen tijdens vakanties (of na hun pensionering). Alleen in die paar weken profiteert de dorpsconomie er van.

Overboekingen dragen meer bij aan ontwikkeling, als ze stabiel zijn. Dat is lang niet altijd het geval. Landen als Kameroen, Kaapverdië, Niger en Togo ontvangen soms het ene jaar de helft van wat ze een ander jaar binnenkrijgen. Voor landen als Botswana, Lesotho, Ghana en Nigeria kan dat verschil zelfs 100 procent bedragen. In Burkina Faso liepen de overboekingen terug van \$ 187 miljoen in 1988 naar \$ 67 miljoen in 1999 en \$ 50 miljoen in 2003; dat was het gevolg van de economische en politieke crisis in het buurland Ivoorkust waar veel Burkinesezen werken.²⁸

28 Mutume, 2005.

Door de geldovermakingen wordt de wereldwijde kloof tussen rijk en arm weliswaar kleiner maar het is goed mogelijk dat de kloof tussen arm en rijk in de herkomstlanden zelf er door toeneemt.²⁹ Eigen waarnemingen in dorpen met veel migranten in Oost-Bangladesh bevestigt dat.³⁰ De geldoverboekingen naar het dorp Sreepur hebben de machtsverhoudingen daar verscherpt en deels op zijn kop gezet. Enkele boerenfamilies, die een of meer zonen in het Midden-Oosten en Zuid-Europa hebben, zijn de nieuwe machthebbers.

29 IOM, 2005a.

30 Van Beurden, 2005.

MIGRANTEN EN ONTWIKKELING

Dat brengt ons bij het probleem van wat ontwikkeling dan is. In een dorp als Sreepur is dat vooral economische ontwikkeling, eliteontwikkeling zou je bijna kunnen zeggen, met een spin-off naar de armen. Het sociale gezicht ontbreekt. Traditionele hulpinstellingen zijn juist altijd voor sociale ontwikkeling gegaan. Hun inspanningen zijn nooit op één familie gericht, maar op een hele doelgroep, een dorp, streek of land. Zij hebben lange tijd benadrukt dat veel geld en goederen van migranten vooral opgaan aan de eigen, directe consumptieve behoeftes van hun families. Die droegen dus niet bij aan ontwikkeling.

Deels hebben zij daar gelijk in, deels moet het begrip 'consumptief' in de juiste context worden gedefinieerd. Wat in Nederland als consumptief wordt gezien, is dat niet per se. Valentina Mazzucato van de Universiteit van Amsterdam leidt meerjarig onderzoek naar transnationale netwerken van Ghanezen. Zij bekeek onder meer de besteding van migrantengeld voor een begrafenis in Ghana. De betrokken Ghanees uit Amsterdam besteedde € 6.500 aan de begrafenis van een familielid. Daarvan ging 40 procent naar allerlei bedrijven in de hoofdstad Accra (drukkerij; printen van T-shirts; mortuarium; doodkistenmaker; ambulancedienst; dansgroep; verfverkoper; etc.). Een vijfde van het geld ging naar bedrijven in de stad Kumasi (verhuurbedrijf; vervoerbedrijf; kleermakers; drankwinkel; etc.). En een vijfde werd in het dorp van de overledene uitgegeven (café; groenteman; vleesverkoper; lokale bierbrouwers). Het lokale café zette in het begrafenisweekend even veel om als in een heel jaar.³¹

31 Mazzucato, 2005.

Hein de Haas, die verhuisde van de Universiteit van Nijmegen naar Oxford University, doet onderzoek onder migranten in Zuid-Marokko. De helft van de mannelijke volwassenen daar is ofwel naar een ander gebied in Marokko gemitreerd of naar het buitenland. De binnenlandse migranten verdienen niet heel veel meer dan wie thuisblijft. De buitenlandse wel. Die gebruiken hun geld voor investeringen in de landbouw en voor huizenbouw. Driekwart van de nieuwe huizen in het gebied is betaald uit migrantengelden. Ruim 40 procent van de

huishoudens met een of meer internationale migranten heeft een put geslagen en een dieselpomp aangeschaft, tegen minder dan 20 procent van de huishoudens zonder internationale migranten. Bovendien is het migrantengeld gebruikt om grond te ontginnen.³²

32 De Haas, 2003.

Dat landbouwverbeteringen een vorm van ontwikkeling zijn, zal iedereen bevestigen. Een kanttekening is dat de gemeenschap van de migrant er niet direct van profiteert. Is geld overmaken voor begravenissen of huizenbouw ook ontwikkeling? Wie die vraagt negatief beantwoordt, hanteert volgens Mazzucato en De Haas een te enge definitie van ontwikkeling. De nieuwe huizen bieden vrouwen vaak meer bewegingsvrijheid; ze komen onder de druk van hun schoonfamilies uit. Ze zijn een vorm van kapitaalinvestering, een levensverzekering. Deze overmakingen hebben tot economische groei geleid en, voor de huizenbouwers, tot stabiliteit. Geld dat wordt gestuurd voor de opleiding van een neef of nicht of voor de medische zorg voor vader of moeder, blijft weliswaar binnen de eigen familie maar kan worden gedefinieerd als investering in menselijk kapitaal, en dus als ontwikkeling.

Naast geld mag het belang van goederen en diensten voor ontwikkeling door migranten niet worden onderschat. Deze zijn moeilijker te kwantificeren dan geld maar daarom niet minder van belang. Er is een snel groeiend aantal 'home town associations' (HTAs), kleine filantropische instellingen die geld en goederen inzamelen voor het thuisfront en ook diensten daar aanbieden. Latijns-Amerikaanse HTAs in de Verenigde Staten werken samen met lokale autoriteiten in het herkomstland en vullen gaten op in onderwijs en gezondheidszorg en op het gebied van water, sanitaire voorzieningen en andere eenvoudige infrastructuur. Een groep Pakistaanse professionals in Boston legt elk jaar \$ 50.000 bij elkaar voor wie het beste businessplan maakt voor een bedrijf in Pakistan, de Verenigde Staten of allebei.³³ Tot slot, sommige migrantengemeenschappen in het Noorden worden een markt voor producten uit het herkomstland. Uit eigen waarneming weet ik dat migranten uit Bangladesh in Groot-Brittannië en Noord-Amerika chutney en dadelpalmsiroop uit Bangladesh kopen.

33 Dunn, 2004.

MIGRANTEN IN NEDERLAND EN ONTWIKKELING

Was Nederland in de jaren vijftig van de vorige eeuw nog een emigratieland, sindsdien is het een immigratieland geworden. De komst van grote groepen migranten had te maken met het afwikkelen van ons koloniaal verleden, met de Koude Oorlog, en met de vraag op de Nederlandse arbeidsmarkt. Vanuit de voormalige koloniën kwamen Chinezen, Molukkers, Surinamers en Antillianen. Van achter het IJzeren Gordijn kwamen Hongaren, andere Oost-Europeanen, Vietnamese bootvluchtelingen en anderen. Uit Zuid-Europa en later uit Turkije en Marokko kwamen de gastarbeiders. Na de Koude Oorlog zijn daar talloze migranten uit arme landen en conflictgebieden in het Zuiden bijgekomen. Sinds de oorlog tegen het terrorisme wordt die stroom sterk afgeremd.

Bijna al die migranten sturen geld, goederen en diensten naar huis. De meeste doen dat op individuele basis. Een aantal migranten organiseert zich. Volgens het onderzoeksrapport 'Migrantenorganisaties in Nederland', dat Anja van Heelsum in opdracht van Forum schreef, waren er enkele jaren geleden in Nederland bijna 4.000 zelforganisaties van migranten en vluchtelingen. Voorop gaan de Turken, gevolgd door Surinamers en Marokkanen. Religieuze organisaties komen het meest voor, organisaties die ontwikkelingssamenwerking als kerntaak hebben of daar veel energie in steken, het minst. Slechts één procent van de organisaties van Turken, Surinamers en Marokkanen houdt zich hier mee bezig. Molukkers vormen met 30 procent een opvallende uitzondering. 117 Molukse organisaties bewegen zich op het terrein van de internationale samenwerking, mede ingegeven door recente politieke en klimatologische gebeurtenissen op de eilandengroep.³⁴

34 Van Heelsum, 2004.

De stellige indruk bestaat dat het aantal migrantenorganisaties, dat aan ontwikkelingssamenwerking doet, toeneemt. Daarbij combineert een aantal de steun aan projecten in het herkomstland met projecten voor landgenoten in Nederland, zodat deze economisch kunnen verzelfstandigen en daarmee integreren. De financieel krachtigste is de Seva Network Foundation, die € 5 miljoen kreeg van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Seva bundelt organisaties vanuit de hindoe Diaspora in Nederland, steunt zowel activiteiten in ontwikkelingslanden als capaciteitsversterking in Nederland, en draagt daarmee bij aan de integratie van de hindoe Diaspora in Nederland. De Ethiopische stichting DIR combineert het bevorderen van de integratie van Ethiopiërs in de Nederlandse samenleving met bijdragen aan de duurzame ontwikkeling in Ethiopië. DIR biedt Ethiopiërs Nederlandse taallessen en een cursus informatietechnologie aan. In Ethiopië steunt DIR projecten voor vrouwen en gehandicapten. Er zijn vergelijkbare organisaties van migranten uit Burundi, Ghana, Somalië, Soedan, Turkije, Suriname, Colombia, Indonesië, de Filippijnen en andere landen. Deze organisaties functioneren vaak al meerdere jaren en treden sinds kort meer in de openheid. Hun grief is dat de ontwikkelingssector nog onvoldoende naar hen luistert.

Instellingen als SEVA en DIR zijn bij uitstek transnationale netwerken die een nieuwe vorm van engagement en nieuwe netwerken bieden. Ze beschikken vaak over contacten aan de basis, die menige hulporganisatie of donor niet heeft. Ze veranderen op essentiële wijze de relatie tussen Noord en Zuid. De traditionele ontwikkelingshulp is meer gebaseerd op verschillen en ongelijkheid. 'Zij' zijn arm en onmachtig hun eigen problemen op te lossen. 'Wij' zijn rijk en hebben macht, kennis van zaken en geld. Genoemde transnationale netwerken gaan uit van een streven naar transnationale partnerschappen op basis van gelijkwaardigheid. Tegelijk kunnen zij van hulporganisaties en donoren veel leren over het métier van internationale samenwerking, zowel voor hun uitvoeringspraktijk in het Zuiden als voor hun omgang met de overheid hier en Europese instellingen.

NEDERLANDS MIGRATIEBELEID

Nederland heeft op migratiegebied vooral veel deelbeleid. Er is een beleid voor asielzoekers, voor gezinshereniging, voor uitgenodigde vluchtelingen, voor kennismigranten. Om die deelterreinen op elkaar af te stemmen en tot een coherent beleid te komen is niet gemakkelijk. Ministeries die vanuit justitieel of veiligheidsperspectief naar migranten kijken, zien andere dingen dan het ministerie dat op zoek is naar een rol voor migranten in de ontwikkeling van herkomstlanden.

De beleidsnotitie Migratie en Ontwikkeling van de Ministers Van Ardenne voor Ontwikkelingssamenwerking en Verdonk voor Vreemdelingenzaken en Integratie van juli 2004 is een eerste poging om die brokken beleid op elkaar af te stemmen. 'Wil Nederland de migratiestromen beheersbaar houden, dan betekent dat vooral ook werken aan de problemen in herkomstlanden', borduren beide bewindsvrouwen voort op de al oudere gedachte dat het beste migratiebeleid ontwikkelingsbeleid is. Zij willen de beleidsterreinen van migratie en ontwikkelingssamenwerking nauwer bij elkaar brengen en komen met enkele suggesties. Zij zijn bereid migranten, van wie het asielverzoek is afgewezen bij hun terugkeer naar hun herkomstland te helpen. Zij staan achter initiatieven om migranten in te schakelen via virtueel onderwijs, netwerkorganisaties en het stimuleren van tijdelijke terugkeer. Een voorbeeld van dat laatste is het onlangs gestarte programma voor de Temporary Return of Qualified Nationals (TRQN), dat door IOM wordt uitgevoerd.

De ministers willen de capaciteit in de herkomstlanden en herkomstregio's versterken om vluchtelingen op te vangen. Het overmaken van geld moet goedkoper worden. Migrantorganisaties en ontwikkelingsorganisaties moeten beter samenwerken. Migrantorganisaties moeten nauwer bij beleidsvorming worden betrokken.³⁵ In de sindsdien verschenen rapportages worden de eerste stappen beschreven maar het lijkt nog te vroeg voor een oordeel over het succes van het nieuwe beleid. Vooralsnog lijkt het uitvoerende werk vooral gericht op de terugkeer van migranten – het beheersen van de stroom – en minder op het leren accepteren dat migratie aan de vitaliteit en ontwikkeling van samenlevingen kan bijdragen, migreren een normaal fenomeen is en migranten een interessant potentieel vormen.

³⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken, 2004.

VERSCHILLEN IN BELANGEN

Veel regeringen, zowel in herkomst- als in gastlanden, willen migratie managen. Gastlanden houden graag greep op migrantenstromen. Elke migrant die na 1892 de Verenigde Staten in wilde, kwam via Ellis Island. Daar volgden verschillende onderzoeken en werd een op de vijftig migranten teruggestuurd. Als het quotum migranten uit een bepaald land werd overschreden, bleef de poort ook dicht. Veel gastlanden neigen naar een gericht immigratiebeleid om hun eigen arbeidstekorten aan te vullen en een bepaalde soort mensen buiten de deur te houden. Vaak wordt de behoefte aan dat laatste bij gastlanden ingegeven door angst. Sinds de oorlog tegen het terrorisme vraagt een land zich bij de komst van bepaalde migranten meer af of er een terrorist achter de nieuwkomer schuilt dan wat hij of zij heeft te bieden.

Die behoefte aan managen bestaat ook in het Zuiden. Herkomstlanden verdienen graag aan migranten. Zij zien de geldovermakingen het liefst langs officiële kanalen gebeuren en kunnen de deviezen goed gebruiken. Migratie helpt om de werkloosheid in eigen land te verminderen. Door migratie te managen kunnen zij uitwassen als mensenhandel tegengaan. Een voorbeeld van een zuidelijk land dat wil managen is Bangladesh. Sinds het einde van 2001 beschikt het over een 'Ministry of Expatriate's Welfare and Overseas Employment'. Dat bevordert migratie maar beperkt het aantal vrouwelijke migranten. Tussen 1976 en eind 2004 migreerden officieel 3,8 miljoen Bangladeshis. Minder dan 1 procent van hen, officieel 17.784, was vrouw. In de ogen van de regeringen van het land lopen vrouwelijke migranten te veel gevaar. Ongeschoolde vrouwen wordt nog meer in de weg gelegd dan geschoolde. Mede daardoor zijn langs informele kanalen 45.000 vrouwen voor werk naar het buitenland vertrokken.³⁶

36 IOM, 2005a.

HIGH LEVEL DIALOGUE

De afgelopen jaren zijn regeringen en intergouvernementele organisaties gaan inzien dat voor een effectief omgaan met migratiekwesties een intergouvernementele dialoog en samenwerking zijn vereist.³⁷ Sinds de jaren negentig zijn zij gaan overleggen om kwesties als spontane migratie en mensenhandel in te dammen. Dat heeft vanaf 1994 geleid tot zogenaamde 'Regional Consultative Processes' (RCPs) waar regeringsvertegenwoordigers informeel overleggen en tot niet-bindende afspraken komen. Het informele maakt de RCPs aantrekkelijker en geschikter om tot consensus te komen dan de formele overleggen binnen bijvoorbeeld de VN of de Europese Unie. RCPs worden gehouden tussen de landen van Noord- en Centraal-Amerika (zogenaamde Puebla Proces), tussen Zuid-Amerikaanse landen (zogenaamde Lima Proces), tussen Aziatische landen (zogenaamde Manilla Proces), tussen Europese landen (zogenaamde Budapest Proces), terwijl de Afrikaanse landen elkaar in twee grote regionale groepen tegenkomen. Aanvankelijk werd tijdens de RCPs vooral gepraat, later is men daar ook concrete afspraken gaan maken.³⁸ IOM speelt een belangrijke rol in RCPs, zowel op organisatorisch als inhoudelijk niveau.

37 GCIM, 2005b.

38 IOM, 2005b.

Binnen de Verenigde Naties wordt het belang van migratie sinds enkele jaren ook onderkend. In 2004 werd de UN Global Commission on International Migration (GCIM) opgericht, een denktank met experts van over de gehele wereld die meer lijn in het debat over migratie moet brengen. In dit klimaat is het niet verbazingwekkend dat VN Secretaris Generaal Kofi Annan tot een 'High Level Dialogue on Migration and Development' heeft opgeroepen in september 2006. Die dialoog komt zeker niet te vroeg. Zij biedt gastlanden en herkomstlanden de kans hun verschillen en overeenkomsten in hun belangen bij migratie onder woorden te brengen. De dialoog zal het verband tussen migratie en ontwikkeling op hoog niveau bevestigen. Migratie moet mainstream worden.

CONCLUSIE

Migranten hebben in het tijdperk van de globalisering boeiende elementen toegevoegd aan de discussie over ontwikkelingssamenwerking. Zij zijn meer tot gelijkwaardigheid met hulpontvangers in staat dan veel traditionele donoren. Partnerschap is belangrijker voor hen dan de donor – ontvanger relatie. De 'home town associations' zijn even zeer uit op sociale ontwikkeling als de traditionele hulporganisaties. Migrantenorganisaties hebben het concept van de burger uitgediept en er een wereldburger met meerdere loyaliteiten van gemaakt. Ten slotte, ze drukken het Noorden met de neus op het feit dat armoede geen probleem van het Zuiden is en dat maatregelen in het Noorden voor een herverdeling van de welvaart tussen Noord en Zuid even zeer noodzakelijk zijn.

De inbreng van migranten in ontwikkelingssamenwerking is nog niet vanzelfsprekend, en daarom is het te vroeg om al van een huwelijk te spreken. Migranten hebben nog te weinig in de ontwikkelingsmelk te brokkelen. Er zijn nog weinig faciliteiten bedacht voor ontwikkelingsgerichte overmakingen door migranten. De relatie heeft nog veel weg van een op handen zijnde 'marriage à raison', waarbij de makelaars nog te veel letten op de kosten en baten en onvoldoende oog hebben voor de dynamiek tussen de verschillende culturen die de afgelopen decennia tot aanzienlijke vooruitgang en verrijking heeft geleid.

Die internationale erkenning en de praktijk van elke dag in de meeste landen maken het gemakkelijker voor landen om een eigen coherent en flexibel migratiebeleid te ontwikkelen. Niet zozeer omdat migranten een veiligheidsprobleem vormen. Maar vanwege hun potentieel voor zowel het gastland als hun land van herkomst. Een dergelijk beleid kan alleen interdepartementaal worden ontwikkeld en moet flexibel zijn. Alleen zo kan men de migratie buiten de officiële kanalen om terugdringen. Regeringen dienen meer oog te krijgen voor de zeer diverse mogelijkheden van migrantenorganisaties om bij te dragen aan ontwikkeling van herkomstlanden.

Auteur: Jos van Beurden i.o.v. IOM Nederland

BRONNEN

- Aderanti Adepoju (2004), *Changing Configurations of Migration in Africa*. Migration Information Source, September 1, 2004.
- Jos van Beurden (2005). *Goudmijn voor Bangladesh*, in: Tijdschrift IS, juli 2005.
- Calixthe Beyala (1998), *Verloren eer*. Wereldbibliotheek, Amsterdam, 1998 (roman).
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (2004), *Beleidsnotitie Ontwikkeling en Migratie*. Den Haag, juli 2004.
- Ministerie van Buitenlandse Zaken (2005 v.v.), diverse *Rapportages ontwikkeling en migratie*. Den Haag, vanaf 1 juli 2005.
- Manuel Castells, *The Information Age: Economy, Society and Culture*. Blackwell Publishers, Oxford, UK, 2000.
- DFID, <http://www.sendmoneyhome.org> .
- Kathleen Dunn (2004), *Diaspora Giving and the Future of Philanthropy*. The Philanthropic Initiative, Boston, May 16, 2004.
- GCIM (Global Commission on International Migration) (2005a), *Migration in an interconnected world: New directions for action*. Geneva, oktober 2005.
- GCIM (2005b), *Report GCIM-IOM Workshop on Regional Consultative Processes*. Geneva, 14-15 April 2005.
- Ruben Gowricharn (2002), *De januskop van transnationale burgerschap: Surinaamse ervaringen*. Essay, Forum, Utrecht.
- Ruben Gowricharn (2005), *Transnationale netwerken*. Lezing voor migrantenorganisaties, Rotterdam, 10 november 2005.
- Hein de Haas (2003), *Migration and Development in Southern Morocco: The Disparate Socio-Economic Impacts of Out-Migration on the Todgha Oasis Valley*. Proefschrift Universiteit van Nijmegen.
- Hein de Haas (2005), *International Migration, Remittances and Development: myths and facts*. In: Third World Quarterly, Vol. 26, No. 8, pp. 1269-1284.
- Anja van Heelsum (2004), *Migrantenorganisaties in Nederland*. Forum, Utrecht.
- History of International Migration, <http://www.let.leidenuniv.nl/history/migration/> .
- IOM (2005a), *Dynamics of Remittance Utilization in Bangladesh*, IOM Migration Research Series No 18, Geneva.
- IOM (2005b), *World Migration 2005: Costs and benefits of international migration*. Geneva.
- IOM (2006a), *International Migration and Development: Perspectives and Experiences of the IOM*. Geneva, April 2006.
- IOM (2006b), *The High Level Dialogue on International Migration and Development: Key IOM Messages*. Geneva, April 2006.
- IOM (2006c), *Immigration debates should not demonize migrants*. IOM News Release, Geneva, May 5, 2006.
- Moses Isegawa (1998), *Abessijnse kronieken*. De Bezige Bij, Amsterdam, 1998.
- Marisha Maas (2002), *Migrant Wageworkers and Migrant Entrepreneurs: Affecting their Region of Origin*. University of Nijmegen, paper.
- Valentina Mazzucato (2005), *Ghanaian migrants' double engagement: a transnational view of development and integration policies*. Global Migration Perspectives No. 48, GCIM, Geneve, 2005.
- Jelle van der Meer (2003), *Stille gevers: Migranten en hun steun aan het thuisland*. De Balie, Amsterdam.
- Gumisai Mutume (2005), *Workers' remittances: a boom to development*. In: Africa Renewal, UNDP, October 2005.
- Jan Niessen & Yongmi Schibel (2003), *EU and US approaches to the management of immigration*. Migration Policy Group, Brussels, May 2003.
- Manuel Orozco (2006), *Gender and remittances: Preliminary notes about senders and recipients in Latin America and the Caribbean*. Paper presented to the panel 'Gender Dimensions of International Migration', United Nations, March 2, 2006.
- Oxfam Novib (2003), *The Link between Migration, Globalisation and Development*. Report of an expert meeting, Den Haag, March 2003.
- Hannah Pool (2005), *Mijn vaders dochter*. Pimento, Amsterdam, 2005 (autobiografie).
- Ainalem Tebeje (2005), *Brain Drain and Capacity Building in Africa*. International Development Research Centre, Canada, February 22, 2005.
- Dubravka Ugresic (2005), *Ministerie van Pijn*. De Geus, Breda (roman met autobiografische inslag).
- UN (2003), *Trends in Total Migration Stock: The 2003 Revision*.
- UNDP (2005), *Human Development Report 2005*. New York.
- UNHCR (2006), *The State of the World's Refugees: Human Displacement in the New Millennium*. Oxford University Press.
- Steven Vertovec (2005), *The Political Importance of Diaspora*. Paper, Oxford University, June 2005.
- Ancella Voets (2002), *La Lutte Continue: Het Transnational Advocacy Network van de Mauritaanse diaspora*. Scriptie, Universiteit van Utrecht, november 2002.
- Johan Wets e.a. (2004), *Migrantengemeenschappen: Partners in Ontwikkelingsbeleid?* Katholieke Universiteit Leuven, September 2004.
- World Bank (2005), *Global Economic Prospects 2006: The Economic Implications of Remittances and Migration*. New York, 2005.

Met een mondiaal netwerk gebruikt

Rean plus - herintegratieprogramma, bijvoorbeeld Afghanistan, Angola, Irak

IOM de weg voor hulp na terugkeer

in het land van herkomst

MEEHELPE N AAN HET OPBOUWEN

VAN JE

HERKOMSTLAND

bijvoorbeeld MIDA Ghana Health project,
European Union Return of Qualified Afghans programme,
MIDA Great Lakes project,
Iraqis Rebuilding Iraq programme

Voorbeelden van internationale IOM-projecten (mede) gefinancierd door de Nederlandse overheid

MIDA Ghana Health project II

Nederlandse bijdrage aan project in 2005:
€ 112.000

Begin 2005 is IOM van start gegaan met het MIDA Ghana Health project. Het doel van dit project is om bij te dragen aan de ontwikkeling van de gezondheidssector in Ghana. Dit wordt op twee manieren gerealiseerd. Enerzijds kunnen Ghanese en andere Afrikaanse migranten in de EU hun kennis, vaardigheden en andere ervaringen overdragen aan collega's via tijdelijke uitzendingen naar Ghana. Anderzijds krijgen artsen en verpleegkundigen uit Ghana de gelegenheid om in Nederlandse ziekenhuizen een gespecialiseerde training te volgen.

De kwaliteit van de gezondheidssector in Ghana staat momenteel onder enorme druk doordat vooral artsen en verplegend personeel het land verlaten. Met het MIDA Ghana Health project beoogt IOM de gevolgen van deze braindrain te verminderen door een bijdrage te leveren aan het opleiden van medisch personeel. Wat dit concreet voor de gezondheidszorg in Ghana kan betekenen illustreert de brief van het St. Mary's hospital. In dit ziekenhuis was de heer Sarfo ruim twee maanden werkzaam via het MIDA Ghana Health project.

Het project loopt tot en met medio 2007 en wordt uitgevoerd door IOM in nauwe samenwerking met het Ghanese Ministerie van Gezondheid, de Nederlandse ambassade in Ghana en de Ghanese ambassade in Nederland.

“St. Mary’s Hospital, an institution situated in a very rural and deprived area needs somebody like Doctor Sarfo who would be ready to use his knowledge and time to serve the poor people of this area.

He came at a time when the hospital was experiencing one of its routine “no medical officer syndrome” and therefore his arrival was a big relief and a blessing to the institution and the people in this Jaman South District.

Due to his selfless devotion to duty, some of the clients he attended to during his stay in the hospital, often brought food items to him as a way of showing their appreciation to him for his services.

The forty-one days he worked in the hospital twenty-five major surgeries were performed. There were also one hundred and ninety-two minor surgical cases within the period he stayed in the hospital.

The management and staff of St. Mary’s Hospital would be happy to have him as a medical officer to work with.”

“POR SU PARTE, EL PROYECTO CARCAFÉ INICIÓ COMO UN EXPERIMENTO PEQUEÑO CON LA ORGANIZACIÓN INTERNACIONAL DE MIGRACIONES (OIM). EL OBJETIVO INICIAL ERA SOLUCIONAR DOS PROBLEMAS: CUMPLIR VOLÚMENES Y ESTÁNDARES COMO PROVEEDORES DE STARBUCKS Y DAR UNA RESPUESTA SOSTENIBLE A LA ZONA DEL SUR DE NARIÑO. ASÍ, SE UNIERON ESFUERZOS CON COOPERACIÓN INTERNACIONAL (HOLANDA) Y EMPRESA PRIVADA, Y SE APROVECHÓ EL COMPRADOR INTERNACIONAL QUE TENÍA TODAS LAS POSIBILIDADES DE PAGAR UN PRECIO JUSTO Y DE HACER EXTENSIVA SU POLÍTICA COOPERATIVA EN COLOMBIA. A PARTIR DE ESTO SE LOGRARON TRES METAS: AMBIENTALES CON PRÁCTICAS DE AGRICULTURA SOSTENIBLE; SOCIALES, CON TEJIDOS Y ASOCIACIONES AUTOSOSTENIBLES Y ECONÓMICAS, AL ORGANIZAR A LOS AGRICULTORES DEL DEPARTAMENTO DE NARIÑO COMO PROVEEDORES PERMANENTES DE LOS EXPORTADORES. ADEMÁS, SE CREARON CENTROS DE CÓMPUTO EN TODAS LAS ESCUELAS, SE DISEÑARON PRÁCTICAS DE AGRICULTURA PARA LOS JÓVENES Y, CON LA AYUDA DE LA GOBERNACIÓN, SE RESTABLECIERON LAS PRIORIDADES DE LA ZONA.”

Bron Dinero (editie nr. 243) d.d. 28 november 2005

Nederlandse bijdrage in 2005:
€ 1.316.939

SUSTAINABLE DEVELOPMENT PROGRAMME FOR NARIÑO'S COFFEE GROWING FAMILIES – COLOMBIA

Het IOM-project is gericht op het verbeteren van de levensstandaard van 1.080 koffieboeren en hun families in Nariño, een arme staat in het Zuiden van Colombia. In deze regio laten water- en electriciteitsvoorzieningen, onderwijs en wegen te wensen over. Met het project beoogt IOM gedwongen migratie uit de regio te voorkomen. Vooral koffieboeren zijn hier kwetsbaar voor als gevolg van gewapend conflict en door gebrek aan sociale en economische kansen.

Samenwerkingspartners van IOM zijn onder meer het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken, de koffieonderneming Starbucks en ondernemingen in Nariño. De koffieboeren worden geholpen bij het verbeteren van hun huizen en productiefaciliteiten. Ook een betere toegang tot voorzieningen zoals water en onderwijs behoort tot de aandachtspunten. Om inkomens boven de armoedegrens te realiseren worden kleine en middelgrote koffieverbouwers in contact gebracht met betrouwbare afnemers, waaronder exporteurs en groothandelaren. Koffieboeren kunnen tevens een technische training volgen voor het verbouwen van hoogwaardige koffie op een milieuvriendelijke wijze en tegen een gereduceerde kostprijs.

PERSPECTIEF

NA TERUGKEER:

DAAR MOET

JE TIJDIG

Workshop Omgaan met Terugkeer

OVER PRATEN

Democratie begint aan de stembus, ook voor Irakezen in Nederland

(Out of Country Voting Iraq)

“Siswa Sekolah Polisi Belajar HAM

Jakarta, Kompas - Sekitar 26.000 siswa calon bintara Sekolah Polisi Negara di seluruh Indonesia akan mendapat pelajaran khusus mengenai hak asasi manusia secara khusus selama 30 jam mulai tahun ini.

Project Manager Police Reform International Organization for Migration (IOM) Sarah Domingo di sela-sela Seminar Nasional Implementation of Community Policing di Jakarta, Rabu (28/9), menjelaskan, kegiatan tersebut memiliki pelbagai materi, seperti prinsip dasar penggunaan kekerasan dan senjata api, konvensi melawan penganiayaan, kekerasan dalam rumah tangga, perlindungan buruh migran, dan perspektif gender.

‘Sasaran utama adalah menciptakan Polri yang semakin transparan dan bertanggung jawab.’

Untuk mencapai sasaran tersebut, sebagai langkah awal, pihaknya juga melatih sekurangnya 200 perwira di enam kepolisian daerah, yakni di Polres Bogor, Jakarta Pusat, Poltabes Denpasar, Pontianak, Situbondo, dan Bareleng (Batam - Rempang - Galang - Red).”

Bron Kompas d.d. 29 september 2005

*Nederlandse bijdrage
aan project in 2005:*

€ 2.320.520

Strengthening the Indonesian national police force through institution building

In 2001 zijn in Indonesië politie en leger wettelijk van elkaar gescheiden. Door deze nieuwe situatie was de politie genoodzaakt om hervormingen door te voeren. Het streven was een einde te maken aan de 'oude' militaire cultuur en gewoonten. Mensenrechten en het versterken van de relatie met de gemeenschap waren hierbij belangrijke speerpunten.

Met gelden van de Nederlandse overheid heeft IOM in Indonesië trainingen voor politieagenten ontwikkeld en verzorgd. De trainingen benadrukken het belang van internationale mensenrechten en de relatie met de lokale gemeenschap bij het uitvoeren van politietaken, zoals het waarborgen van veiligheid en openbare orde. Voorafgaand aan de training heeft IOM een analyse uitgevoerd om de behoeftes van politie-medewerkers te inventariseren. Verder is er een handleiding ontwikkeld en zijn forums in het leven geroepen met vertegenwoordigers van de politie en de gemeenschap. Anno april 2006 heeft IOM in zes provincies trainingen verzorgd aan in totaal 4.000 medewerkers van de politie.

Reintegration assistance to separated Ministry of Defence personnel in the Republic of Croatia

Nadat de vrede was teruggekeerd, besloot het Kroatische Ministerie van Defensie het leger qua omvang en structuur te hervormen. Tussen 2003 en 2006 zullen 12.000 medewerkers, zowel civiel als militair personeel, het leger verlaten.

Het Ministerie van Defensie in Kroatië heeft IOM benaderd voor het ontwikkelen en aanbieden van herintegratieactiviteiten en

omscholingstrainingen voor medewerkers van wie het dienstverband wordt beëindigd. IOM heeft ervaring met soortgelijke militaire inkrimpingen en herintegratieprojecten in Kosovo en Bosnië-Herzegovina. De bedoeling is voormalige soldaten te helpen bij hun herintegratie in de maatschappij en het vinden van legaal en betaald werk. De ondersteuning is bedoeld voor 3.000 personen in de meest

economisch achtergestelde regio's in Kroatië. De herintegratiegelden zullen grotendeels worden aangewend om hulp te bieden bij het opstarten van een eigen bedrijfje. Kandidaten worden onder meer geholpen bij de aanschaf van benodigd materiaal, een training ondernemerschap en het verkrijgen van de benodigde vergunningen.

Nederlandse bijdrage in 2005:
€ 206.986

«Ministarstvo obrane prepoznalo je IOM-ovu stručnost i iskustvo u sličnim projektima smanjivanja vojnog osoblja u zemljama regije, te je zatražilo IOM-ovu pomoć u provedbi reintegracijskih aktivnosti, koje nadopunjavaju Program tranzicije izdvojenog osoblja (SPECTRA) MORH-a. PRIOM je usmjeren prema 3.000 izdvojenih osoba koje dolaze s područja posebnog državnog interesa i drugih ekonomski nerazvijenih područja RH. PRIOM se počeo provoditi početkom 2004. godine u uskoj suradnji sa SPECTRA-om. U sklopu projekta uspostavljen je reintegracijski fond iz kojeg se dodjeljuju sredstva kao dopunska potpora kandidatima koji su prošli tranzicijsku radionicu SPECTRA-e. Provedba PRIOM-a moguća je zahvaljujući velikoj financijskoj pomoći norveške i nizozemske vlade.

Djelatnici PRIOM-a provode individualna savjetovanja sa kandidatima, a pri procjeni izvodljivosti reintegracijskih planova i odobravanju sredstava reintegracijskog fonda primjenjuju stroge kriterije. Reintegracijski fond se može rabiti za sufinanciranje kupnje osnovne opreme/alata/stada/jata, za stručno usavršavanje za potrebe budućeg zapošljavanja, za adaptaciju poslovnog prostora, depozit za dobivanje kredita, kao i za pomoć pri dobivanju administrativnih dozvola.»

“Marijan Pavić iz Starog Petrovog Sela potpisao je ugovor o dobivanju sredstava iz reintegracijskog fonda i danas ima već dva plastenika u kojima uzgaja povrće.”

Bron Hrvatski Vojnik (25.studenoga 2005.)

Minderjarigen verdienen extra aandacht

bijvoorbeeld opvang in Angola en Democratische Republiek Congo

REAN - terugkeerprogramma

juist Veilige terugkeer,
~~ook~~ voor slachtoffers
van mensenhandel

Informatiemiddelen

IOM-PUBLICATIES

In 2005 waren de volgende IOM-publicaties beschikbaar:

- het kwartaalblad Migratie Info met achtergrondinformatie over IOM-projecten en ontwikkelingen op het gebied van migratie. Belangrijke onderwerpen in 2005 waren onder meer: noodhulp aan Tsunami-slachtoffers, stembusgang van Irakezen in Nederland, bestrijding van mensenhandel, migratie en gezondheid, migratie (tijdelijke uitzending) en ontwikkeling, arbeidsmigratie en zelfstandige terugkeer.
- een handboek over de bejegening van slachtoffers van mensenhandel in strafzaken tegen mensenhandelaren. Het handboek is primair bedoeld voor rechters en openbare aanklagers in EU-lidstaten. Het is tot stand gekomen in het kader van het project 'Awareness-raising of judicial authorities concerning trafficking in human beings'.
- Informatie sheets over het REAN-terugkeerprogramma en meer specifiek over de terugkeer van alleenstaande minderjarige asielzoekers, slachtoffers van mensenhandel en personen met gezondheidsproblemen. Daarnaast waren er informatie sheets voor handen over terugkeer naar Angola, Afghanistan en de Democratische Republiek Congo en over de Herintegratieregeling Project Terugkeer. Op het gebied van migratie en ontwikkeling was de informatie sheet MIDA Ghana Health project beschikbaar.

WEBSITE

In 2005 is de website ruim 73.000 keer bezocht. De site heeft een interactiever karakter gekregen door de extranetsite 'Coping with Return'. Via deze site is het mogelijk ervaringen uit te wisselen over de wijze waarop in oude en nieuwe EU-lidstaten (uitgeprocedeerde) asielzoekers worden ondersteund en begeleid bij zelfstandige terugkeer.

PERS

In 2005 is IOM ruim 60 keer door journalisten benaderd. Journalisten in binnen- en buitenland volgden nauwgezet de activiteiten van IOM. Naast telefonisch contact bezochten journalisten IOM op spreekuurlokaties en op Schiphol. Dit heeft geleid tot artikelen in dagbladen en enkele televisie- en radio-opnames. IOM kon naar aanleiding van persvragen achtergrondinformatie verschaffen. Gezien de berichtgeving kan geconcludeerd worden dat het handelen van IOM volgens deze journalisten de toets der kritiek kan doorstaan.

Personeel en organisatie

De in het begin van 2005 uitgebrachte evaluatie van de uit 2001 daterende organisatiestructuur heeft tot een reorganisatieadvies geleid. Per 1 juni 2005 is de organisatiestructuur aangepast, hetgeen tot een meer effectief functioneren van de organisatie moet leiden.

In deze nieuwe structuur zijn, om kortere communicatielijnen te bereiken, de functies van afdelingsmanager vervallen en enkele nieuwe teams, zoals het regioteam Grote Steden (Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht), ontstaan. De teamleiders worden rechtstreeks door de directie aangestuurd, daarin bijgestaan door de aangestelde adviseur Strategisch Beleid en de adviseur Uitvoeringsbeleid. Deze beleidsadviseurs staan de directie terzijde bij de ontwikkeling en uitvoering van de bestaande en nieuwe projecten. In de nieuwe structuur zal de projectgewijze aansturing meer nadruk krijgen.

Bij de reorganisatie is de hulp ingeroepen van een extern bureau en zijn een representatief aantal medewerkers geconsulteerd en betrokken geweest in de uitwerking van de plannen. Er zijn diverse, soms meerdaagse landelijke bijeenkomsten geweest, om de plannen in concrete acties op de rails te krijgen. Een aantal verbeteringsprocessen zijn nog gaande en worden in 2006 nader uitgewerkt.

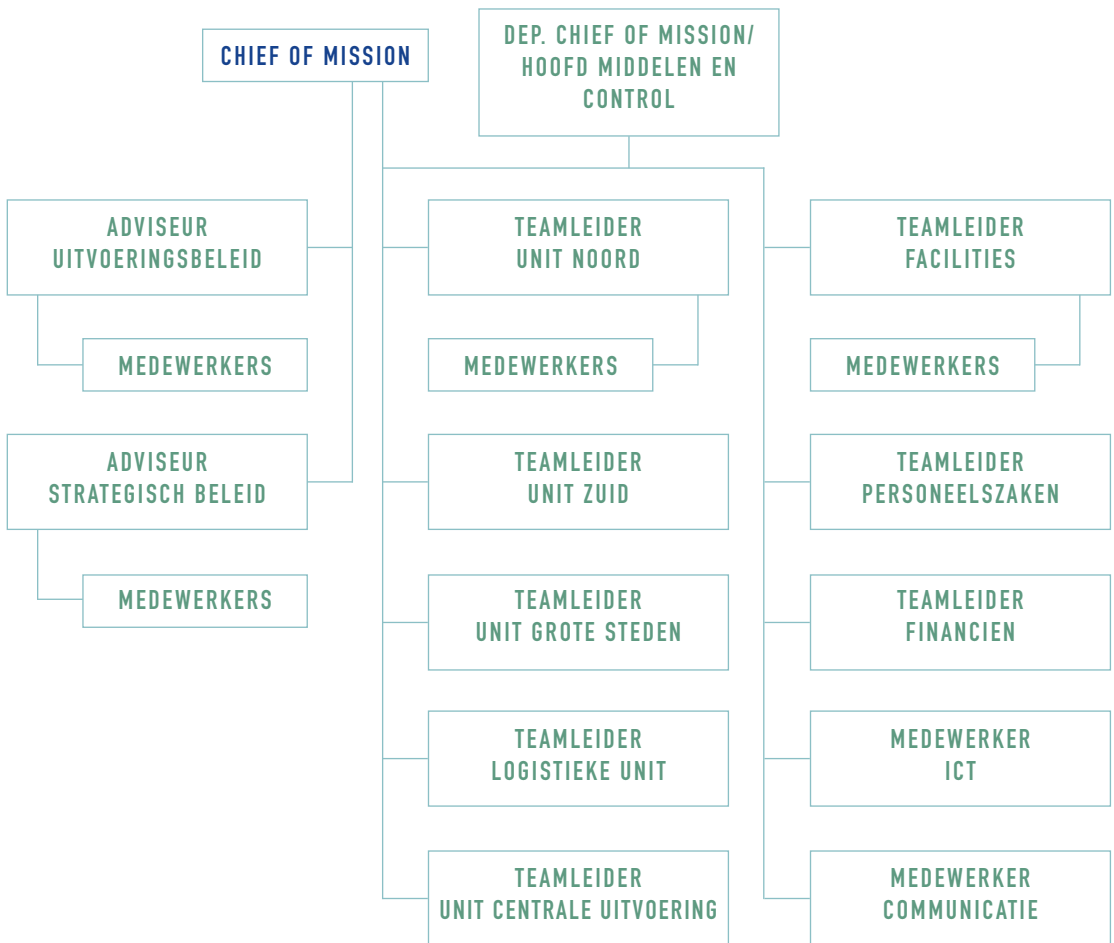
In 2005 heeft er tevens een wisseling in de directie plaatsgevonden. Met ingang van 25 augustus is Joost van der Aalst aangesteld als Chief of Mission in Nederland. Gedurende de overgangstijd van drie maanden heeft John van den Bergh, Deputy Chief of Mission in Nederland, als interim Chief of Mission gefunctioneerd.

Het personeelsbestand in 2005 is gemiddeld op 65 formatieplaatsen gebleven, gelijk aan het aantal medewerkers eind 2004. Gezien de goedkeuring van enkele projecten medio december 2005 zal dit begin 2006 tot een verdere groei leiden.

OUT OF COUNTRY VOTING

In het kader van de wederopbouw van Irak vond eind 2004 begin 2005 een verkiezing plaats waarbij de operationele uitvoering in het buitenland onder andere werd aangestuurd door IOM Amman. In Nederland heeft IOM ook de mogelijkheid gecreëerd voor Iraakse stemgerechtigden om zich te registreren en hun stem uit te brengen. Hiervoor is een aparte projectorganisatie opgezet.

Er zijn stemlocaties in Amsterdam, Rotterdam en in Zwolle ingericht met hulp van zowel landelijke als plaatselijke overheden. Mede in verband met de communicatie met de doelgroep en de veiligheidsrisico's was dit een omvangrijke organisatie. Van de ongeveer 29.000 stemgerechtigden Iraakezen in Nederland heeft 50% zich geregistreerd en zijn of haar stem uitgebracht. Aan de realisatie van dit project in Nederland hebben 225 medewerkers gedurende enkele maanden gewerkt.

Huisvesting

De huisvesting heeft in 2005 nauwelijks verandering ondergaan. De regiokantoren in Zwolle en Den Bosch zijn gehandhaafd. In Amsterdam centrum voldoet de gehuurde ruimte bij VluchtelingenWerk als werkplek voor 4 medewerkers en als spreekuurlocatie. De in 2004 betrokken kantoorruimte op Schiphol, evenals de balie in vertrekhal 3 voor de ontvangst van cliënten, voldoet geheel aan de verwachtingen.

De centrale kantoorlocatie in Den Haag dient tevens als regiokantoor voor het nieuwe team Grote Steden. Naast deze locatie zijn er werkplekken voor deze medewerkers in Utrecht, Amsterdam en Rotterdam, waaronder per 1 oktober 2005 een kantoorruimte op de detentieboot te Rotterdam.

Geen grens
meer
die hen nog
scheidt

Programma voor gezinshereniging

Liever zelfstandig weg dan uitgezet

REAN-terugkeerprogramma

projectnaam

resultaten

REAN	<ul style="list-style-type: none"> • 3.510 personen uit Nederland vertrokken, waaronder terugkeer 3.463 personen (inclusief 61 minderjarigen en 35 slachtoffers van mensenhandel) en hervestiging 47 personen • 310 deelnemers aan de Workshop Omgaan met Terugkeer
Return Migration and Health - II	77 personen met gezondheidsproblemen teruggekeerd
Herintegratieregeling Project Terugkeer	1.441 personen vertrokken
Reintegration Fund of Returning Iraqis (REAN +)	34 personen teruggekeerd
Return and Reintegration of Angolan asylum seekers (REAN +)	252 personen teruggekeerd
Return and Reintegration of Afghan asylum seekers from the Netherlands (REAN +)	125 personen teruggekeerd
Return of unaccompanied minors to the Democratic Republic of Congo (REAN +)	Verbetering opvangvoorzieningen
Coping with return	Extranetsite t.b.v. kennisoverdracht; congres
Programma Uitgenodigde Vluchtelingen	517 personen naar Nederland
Programma Gezinshereniging	362 personen naar Nederland
MIDA Ghana Health project	2 tijdelijke uitzendingen vanuit Nederland
Awareness-raising of judicial authorities concerning trafficking in human beings	Training; Europees netwerk; handboek
Onderzoeksproject Terugkeer naar Angola	Concept onderzoeksrapport
Return, Reception and Reintegration of Afghan Nationals to Afghanistan	304 personen teruggekeerd
German Forced Labour Compensation Programme	Helpdesk
Out of Country Voting Iraq	Registratie van stemgerechtigden en organisatie van de stembureaus voor Irakezen in Nederland
Pilot project: Polish nurses in the Netherlands, development of competencies	Monitoring en rapportage van tijdelijke tewerkstelling
IOM transit-assistentie op Schiphol	5.988 personen begeleid

*uitgaven**financiële bron*

€ 7.632.889	Ministerie van Justitie
€ 66.797	Europees VluchtelingenFonds, Ministerie van Justitie, VGZ zorgverzekeraars
€ 2.232.125	Ministerie van Buitenlandse Zaken
€ 27.557	Ministerie van Buitenlandse Zaken
€ 208.673	Ministerie van Buitenlandse Zaken
€ 89.498	Ministerie van Buitenlandse Zaken
€ 81.045	Ministerie van Buitenlandse Zaken
€ 75.410	Europese Commissie, ministeries, NGO's en IOM-missies in deelnemende landen
€ 240.002	Ministerie van Justitie
€ 168.550	Betrokkene
€ 41.184	Nederlandse ambassade in Ghana
€ 125.851	Europese commissie, de Nederlandse Ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken, IOM en verschillende projectpartners
€ 2.988	Ministerie van Justitie
n.v.t. (uitgaven IOM Kaboel)	Europese Commissie, enkele EU-lidstaten
€ 51.984	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
€ 2.382.975	Voorlopige regering Irak
€ 8.618	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
€ 55.212	Afzonderlijke IOM-missies

UITGAVEN REAN 2005

Personeel	€ 2.731.141
Materieel	€ 915.676
Overhead IOM Internationaal	€ 328.214
Vertrekkosten	€ 3.657.858
Totaal	€ 7.632.889

OVERZICHT VAN INTERNATIONALE IOM-PROJECTEN (MEDE) GEFINANCIERD DOOR DE NEDERLANDSE OVERHEID

International dialogue on migration – intersessional workshops	\$ 50.000
Migration and religion in a globalized world	\$ 24.390
Caribbean – counter-trafficking in the Caribbean, group II	\$ 188.235
Sustainable development programme for Nariño's coffee growing families - Colombia	\$ 1.316.939
Associate Experts	\$ 228.428
Assisted Voluntary Return of irregular migrants stranded in Syria	\$ 97.316
Immediate relief and rehabilitation for internally displaced persons in Iraq	\$ 1.088.208
Emergency appeal for relief assistance to Tsunami crisis – emergency aid and post Tsunami shelter (Indonesia)	\$ 1.367.262
Tsunami emergency	\$ 136.148
Indonesia – Strengthening the Indonesian national police force through institution building	\$ 2.320.520
Sudan – Verification and monitoring for voluntary movements of internally displaced persons in Darfur	\$ 2.000.000
Emergency appeal in support of return assistance to stranded migrants in Morocco	\$ 363.196
HIV/AIDS prevention programme for professional truck drivers in Senegal	\$ 9.695
Turkey – Combatting trafficking	\$ 102.828
Slovakia – Awareness-raising on trafficking in human beings for secondary school students	\$ 4.724
Reintegration assistance to separated Ministry of Defence personnel in the Republic of Croatia	\$ 206.986
Reducing irregular migration through informed decisions / development of the migration information resource centre (MIRC) of the migration department in the Republic of Moldova	\$ 112.683
Urban displacement in Zimbabwe: Emergency humanitarian assistance	\$ 500.000
Emergency humanitarian assistance to those affected by Operation Restore Order in Zimbabwe	\$ 998.798
Totaal	\$ 11.116.356

VERTREK VANUIT NEDERLAND VIA IOM

<i>nationaliteit / land van herkomst</i>	<i>terugkeer</i>		<i>hervestiging</i>	
	2004	2005	2004	2005
Afghanistan	248	282	6	3
Albanië	6	10	-	-
Algerije	10	16	-	-
Angola	401	407	-	-
Armenië	87	122	2	-
Azerbeidzjan	62	45	6	6
Bangladesh	5	2	-	-
Benin	8	13	-	-
Bolivia	11	7	-	-
Bosnië-Herzegovina	190	135	1	-
Brazilië	142	142	1	4
Bulgarije	79	25	-	-
Burundi	3	2	-	-
Cambodja	2	6	-	-
Chili	15	1	-	-
China	40	35	-	-
Colombia	18	16	2	-
Democratische Republiek Congo	11	6	5	-
Ecuador	28	16	-	-
Egypte	35	23	-	-
Eritrea	5	6	3	1
Ethiopië	17	21	6	1
Filippijnen	7	11	-	-
Georgië	44	39	1	-
Ghana	108	117	-	-
Guinee	18	31	-	-
India	43	34	-	-
Indonesië	45	60	-	-
Irak	168	133	14	6
Iran	208	161	23	3
Israël	-	2	3	-
Jemen	20	14	-	-
Jordanië	6	9	-	-
Kameroen	15	17	1	1
Kazachstan	18	15	1	-
Kirgizië	16	13	-	-
Kroatië	29	19	-	-
Libanon	21	9	-	3
Liberia	2	5	-	-
Libië	6	10	-	-
Macedonië	13	18	-	1
Marokko	7	8	-	-
Moldavië	9	10	-	-
Mongolië	77	73	-	-
Niger	9	27	1	-

<i>nationaliteit / land van herkomst</i>	<i>terugkeer</i>		<i>hervestiging</i>	
	<i>2004</i>	<i>2005</i>	<i>2004</i>	<i>2005</i>
Nigeria	74	119	1	-
Oeganda	18	4	-	-
Oekraïne	303	270	2	-
Oezbekistan	24	11	4	1
Pakistan	19	13	5	8
Palestijnse Autoriteit	3	-	2	-
Roemenië	27	17	-	-
Russische Federatie	116	99	-	2
Rwanda	3	2	11	-
Servië-Montenegro	328	272	2	-
Sierra Leone	12	30	1	3
Soedan	109	88	5	-
Somalië	21	10	1	1
Sri Lanka	37	42	-	-
Suriname	61	55	-	-
Syrië	21	46	1	2
Tanzania	8	11	-	-
Togo	10	10	-	-
Tunesië	3	2	-	-
Turkije	122	111	-	-
Venezuela	2	9	-	-
Vietnam	4	5	-	-
Wit-Rusland (Belarus)	37	25	2	-
Zuid-Afrika	8	3	-	-
Overige landen	32	36	1	1
Totaal	3.714	3.463	114	47

Door administratieve correcties kunnen cijfers enigszins afwijken van eerdere publicaties.

Colofon

TEKSTEN

Jos van Beurden
Medewerkers IOM Nederland

EINDREDACTIE

Tricia Robbins

ONTWERP

2D3D, Den Haag

DRUK

Albani drukkers, Den Haag

UITGEGEVEN DOOR

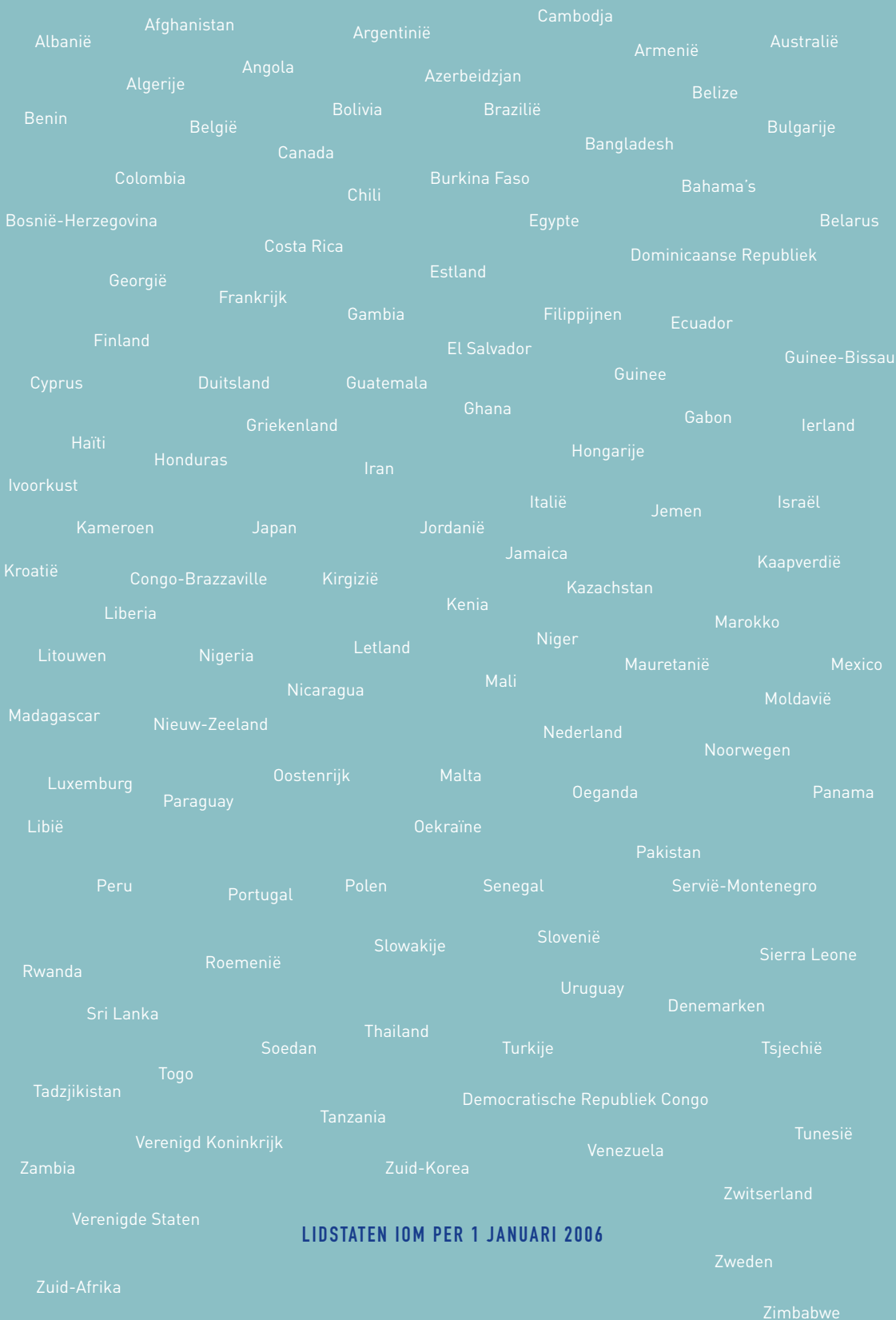
IOM Nederland
Postbus 10796
2501 HT Den Haag
T 070 31 81 500
F 070 33 85 455
E missionthehague@iom.int
I www.iom-nederland.nl

© 2006 Internationale Organisatie voor Migratie (IOM)

*Alle rechten zijn voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
veelvoudigd, bewaard in een retrieval systeem, of openbaar worden gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke wijze dan ook, zonder
voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.*

Lijst met afkortingen

GCIM	United Nations Global Commission on International Migration
HLD	High Level Dialogue on International Migration and Development
HTAs	Home Town Associations
IMF	International Monetary Fund
RCPs	Regional Consultative Processes
REAN	Return and Emigration of Aliens from the Netherlands
SANSA	South African Network of Skills Abroad
TRQN	Temporary Return of Qualified Nationals
UNDP	United Nations Development Programme

Met een mondiaal netwerk gebruikt IOM de weg voor hulp na
Meehelpen aan het opbouwen van je herkomstland

Geen grens meer die hen nog scheidt

VERTROKKEN

ZIJN MET IOM UIT NEDERLAND